

Alaikäisten
tietojen
luovuttaminen
huoltajille:
periaatteet ja
kirjaamisohjeet

**Alaikäisten
asiakkaiden tietojen
hallinta
sosiaalihuollossa –
koulutus**

Niina Palm, erityisasiantuntija

Terveysten ja
hyvinvoinnin laitos

21.1.2025

Huoltajalla on oikeus huollettavan tietoihin

- Huoltajat toimivat alaikäisen edunvalvojina ja edustavat lasta häntä koskevissa asioissa (HTL 4 §). Tämä sisältää oikeuden huollettavan asiakastietoihin.
- Asiakastietolain 50 §:n perusteella huoltajalla on oikeus käsitellä huollettavasta tallennettuja tietoja
- Huoltaja pääsee katsomaan huollettavansa tietoja OmaKannasta, jos huoltajuussuhde on kirjattu väestötietojärjestelmään
- Huoltajalla on myös oikeus antaa lapsen puolesta tahdonilmaisuja OmaKannassa Katjan esityksen mukaisesti
- Jos huoltajalla ei ole päätöksenteko-oikeutta lapsen sosiaalihuollon asioihin, pääsee huoltaja silti *katselemaan* lapsen tietoja OmaKannassa
- OmaKanta tekee tarkistuksen DVV:n Suomi.fi Valtuudet -palvelusta automaattisesti. Palvelu on tarkoitettu muidenkin asiointipalvelujen hyödynnettäväksi.

22.1.2025

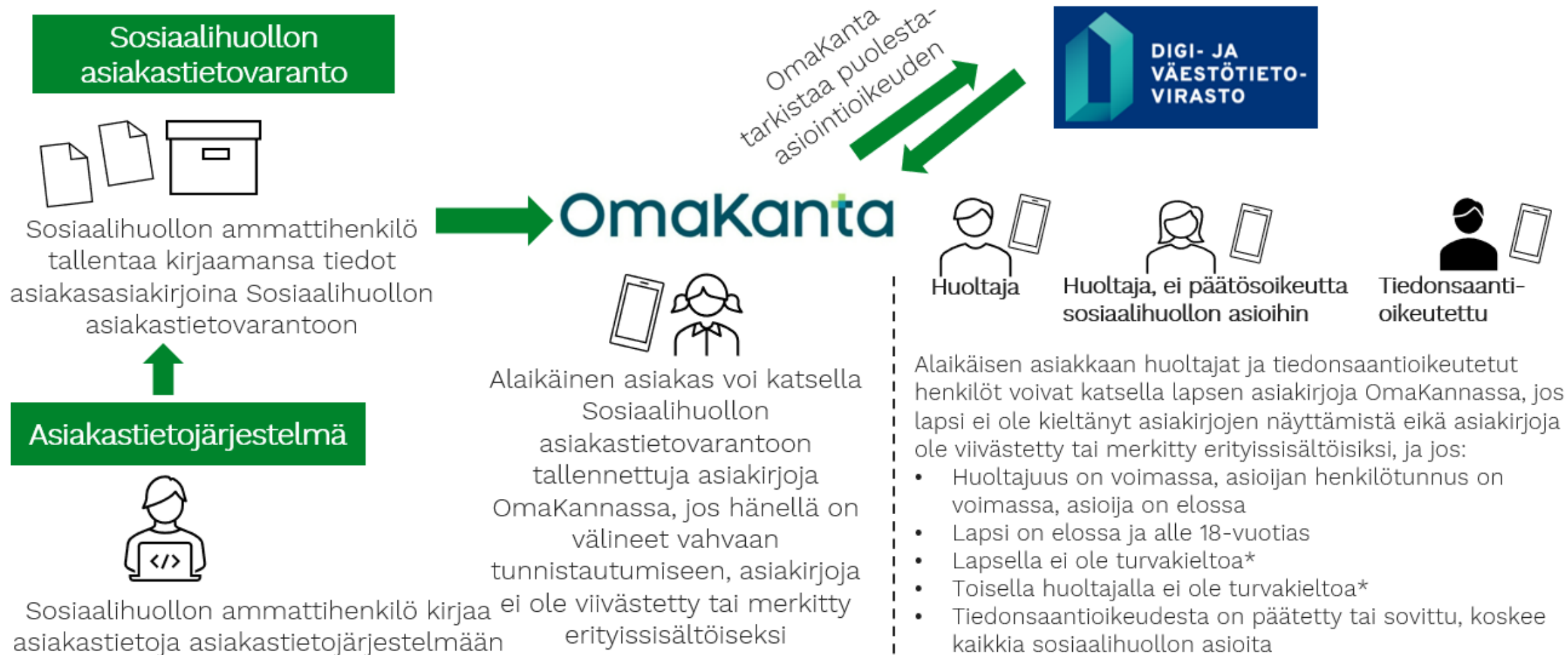

Myös muilla henkilöillä voi olla oikeus lapsen tietoihin

- Muiden henkilöiden tiedonsaantioikeus perustuu ja on kirjattu lapsen huollonjakosopimukseen tai -määräykseen (HTL 7 §)
- Tiedonsaantiin oikeutettu henkilö voi olla esim. vanhempi, joka ei ole lapsen huoltaja tai muu lapsen hoidosta vastaava henkilö
- Jos henkilöllä on tiedonsaantioikeus lapsen sosiaalihuollon asioihin, pääsee hän *katselemaan* lapsen tietoja OmaKannasta
- OmaKanta tarkistaa muiden henkilöiden tietojensaantioikeuden DVV:n Valtuudet-palvelusta automaattisesti
- Tiedonsaantioikeutettu henkilö näkee samat lapsen tiedot OmaKannassa kuin huoltaja
- Edunvalvojen sähköistä puolesta-asiointia kehitetään parhaillaan

Tietojen luovuttaminen OmaKannassa 1/2

Tietojen luovuttaminen OmaKannassa 2/2

	 Lapsi	 Huoltaja	 Huoltaja, ei päätös- oikeutta	 Tiedonsaantioikeutettu
Asiointiin ehdot	Vahvan tunnistautumisen välineet	Hetu voimassa, huoltajuus voimassa, lapsi alle 18, lapsi elossa, toisella huoltajalla / lapsella ei turvakieltoa	Hetu voimassa, huoltajuus voimassa, lapsi alle 18, lapsi elossa, huoltajilla/lapsella ei turvakieltoa	Hetu voimassa, tiedonsaantioikeus voimassa, lapsi alle 18, lapsi elossa, huoltajilla/lapsella ei turvakieltoa
Asiointi OmaKannassa	Voi katsella omia tietojaan	Voi katsella lapsen tietoja, vastaanottaa Kanta-infon + antaa luovutusluvan lapsen puolesta	Voi katsella lapsen tietoja	Voi katsella lapsen tietoja
Jos asiakirja viivästetään	Ei näytetä ennen viivästämisen päättymistä	Ei näytetä ennen viivästämisen päättymistä	Ei näytetä ennen viivästämisen päättymistä	Ei näytetä ennen viivästämisen päättymistä
Jos asiakirja merkintään erityissisältöiseksi	Ei näytetä	Ei näytetä	Ei näytetä	Ei näytetä
Jos asiakirjaan merkitään huoltajaa koskeva luovutuskielto	Näytetään + tieto että ei näytetä huoltajille	Ei näytetä	Ei näytetä	Ei näytetä

Lapsen tiedot, jotka huoltajalle luovutetaan

OmaKannassa

Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon tallennetut tiedot

Asiakirjat, joiden asiakirjaryhmä on ”toisen tai myöhemmän vaiheen asiakasasiakirja”, Kertomusmerkinnät myöhemmin

Asiakirjat, joihin ei ole kirjattu huoltajaa koskevaa luovutuskieltoa

Asiakirjat, joiden näyttämistä ei ole viivästetty tai joita ei ole merkitty erityissisältöisiksi

Asiointipalvelussa

Asiointipalvelukohtaisia ja alueellisia eroja siinä, mitä tietoja huoltajille luovutetaan

THL tulee julkaisemaan vaatimukset asiointipalveluille, ja niissä otetaan kantaa myös tietojen luovuttamiseen huoltajille

Asiakirjat, joihin ei ole kirjattu huoltajaa koskevaa luovutuskieltoa

Palveluyksikössä

Asiakirjat, joihin ei ole kirjattu huoltajaa koskevaa luovutuskieltoa

Ammattihenkilön arvion mukaan ne asiakirjat, jotka on viivästetty tai merkitty erityissisältöiseksi

Lapsen tiedot, joita huoltajalle ei luovuteta OmaKannassa

- Asiakirjoja, joita ei ole tallennettu Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon
- Vanhoja asiakirjoja, ensimmäisen vaiheen asiakirjoja (asiakirjaryhmä)
- Asia-asiakirjoja
- Asiakkuusasiakirjoja kokonaisuudessaan (osa tiedoista näytetään)
- Adoptioneuvonnan asiakirjoja
- Turvakotipalvelun asiakirjoja
- Väkivaltatyön asiakirjoja
- Asiakirjoja, jotka kuuluvat yhteiseen asiaan toisen huoltajan kanssa
- Asiakirjoja, joihin on kirjattu luovutuskielto huoltajalle, joita on viivästetty tai jotka on merkitty erityissisältöisiksi

Huoltajat näkevät tiedot siihen saakka, kunnes huollettava täyttää 18 vuotta.

Alaikäisen asiakkaan sosiaalihuollon tietojen näyttämisessä huoltajille ei ole ikärajoja.

Asiakastieto- laki 51 §

51 §

Alaikäisen oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen huoltajalle

Jos terveydenhuollossa alaikäinen potilas ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus kieltää potilastietojensa antaminen huoltajalleen, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle.

Sosiaalihuollossa alaikäinen voi ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu painavasta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja huoltajalleen, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista. Jos alaikäinen tai hänen laillinen edustajansa ovat asianosaisena sosiaalihuoltoa koskevassa asiassa, laillisella edustajalla on kuitenkin oikeus tiedonsaantiin. Tiedonsaannista säädetään julkisuuslain 11 §:ssä.

Koulukuraattorit: Oppilas- ja opiskelijahuolto- laki 18 §

18 §

Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

Lapsella on oikeus kieltää tietojen luovutus huoltajille

- Kielto-oikeudesta ja sen kirjaamisesta on säädetty jo vuodesta 2016 lähtien asiakasasiakirjalaisissa, ja se siirrettiin asiakastietolakiin vuonna 2023
- Kielto-oikeus koskee kaikkea tietojen luovuttamista: OmaKannan kautta, asiointipalvelun kautta, suullisesti, kirjallisesti, paperilla, sähköpostilla jne.
- Lapsen kielto-oikeuteen ei liity ikärajoja
- Palvelunjärjestäjänä toimiva ammattihenkilö arvioi tapauskohtaisesti, hyväksytäänkö kielto

Asiakastieto- laki 40 §

40 §

Alaikäisen asiakkaan kiello-oikeuden kirjaaminen

Jos alaikäinen sosiaalihuollon asiakas kieltää 51 §:n perusteella asiakastietojensa luovutuksen huoltajalle, muulle lailliselle edustajalle tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle, on kiello ja sen perusteeksi esitetty painava syy kirjattava.

Jos alaikäisen oikeus kieltää asiakastietojensa luovutus evätään siksi, ettei alaikäinen asiakas ole esittänyt 1 momentissa tarkoitettua painavaa syytä kiellolle, tai siksi, että tietojen antamatta jättämisen katsotaan olevan selvästi vastoin alaikäisen asiakkaan omaa etua, on asiakasasiakirjaan kirjattava myös ratkaisun perustelut.

Lapsen kielto-oikeuden kirjaaminen

- Vaikka asiakastietojärjestelmään ei olisikaan vielä toteutettu kielto-oikeuden kirjaamisen Kanta-määrittelyjä, tulee asiakastietolain vaatimat asiat kirjata
- Valtakunnallisesti on määritelty, kuinka kielto-oikeus kirjataan. Määrittely on tehty sosiaalihuollon asiakirjojen metatietomalliin ja asia on huomioitu vaatimuksina asiakastietoja käsitteleville järjestelmille.
- Määrittely on tehty OmaKannan näkökulmasta, ja kirjausten perusteella tiedot joko näytetään tai ei näytetä OmaKannassa huoltajille
- Myös paikallisten asiointipalvelujen tulee toimia samalla logiikalla samoja metatietoja hyödyntäen

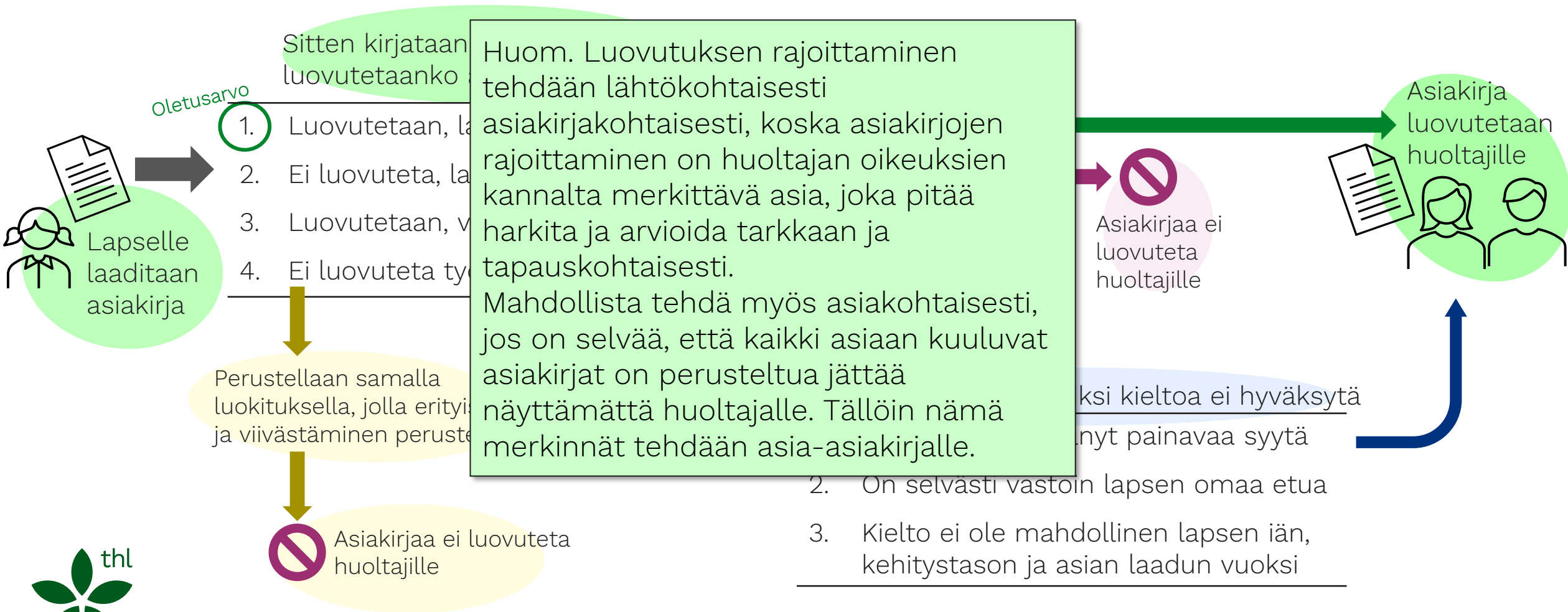
22.1.2025

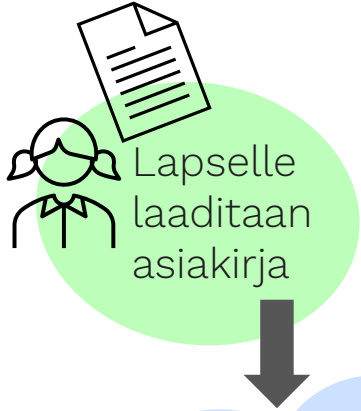

Kielto- oikeuden kirjaamisen vaiheet

Kirjaamisen prosessi kokonaisuudessaan

Luovutetaanko lapselle laadittavaa asiakirjaa huoltajalle?

Luokituksen avulla kirjataan, luovutetaanko asiakirja huoltajille

Oletusarvo

1. Luovutetaan, lapsi ei kiellä
2. Ei luovuteta, lapsi kieltää
3. Luovutetaan, vaikka lapsi kieltää
4. Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

- Jokaisen alaikäisen asiakkaan asiakirjan kohdalla otetaan kantaa tähän
- Asia kirjataan metatietoihin. Ne on voitu toteuttaa asiakastietojärjestelmiin erilaisilla tavoilla, mutta kuitenkin niin, että niitä ei voi ohittaa silloin, kun alaikäiselle asiakkaalle laaditaan asiakirja.
- Kirjaukset eivät näy lapselle tai huoltajille
- Asiakirjan laatija tekee kirjaukset ennen kuin tallentaa valmiin asiakirjan Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon
- Ratkaisun siitä, luovutetaanko asiakirjaa huoltajille vai ei, tekee palvelunjärjestäjä. Palveluntuottaja ei voi tehdä tätä ratkaisua.
- Ammattihenkilön on kerrottava lapselle hänen oikeudestaan kieltää asiakirjojen luovuttaminen huoltajille
- Lapsen kieltämis-oikeuteen liittyvät kirjaukset tulee olla nähtävissä ammattihenkilöille, jotka hakevat ja katselevat lapsen asiakirjoja
- Tieto kirjataan luokituksen avulla ("Huoltajaa koskeva luovutuskielto")
- Luokitus toteutetaan järjestelmään niin, että luokituksen ensimmäinen luokka, "Asiakirja luovutetaan, koska lapsi ei kiellä" on oletuksena valittu
- Tätä valintaa muutetaan tarvittaessa
- Oletusvalinnan tarkoituksena on, että kirjaaminen olisi edes vähän helpompaa
- Alaikäisen asiakkaan asiakirjaa ei voi tallentaa asiakastietovarantoon, jos tämä tieto puuttuu

1 Lapsi ei kiellä asiakirjan luovuttamista

1. Luovutetaan, lapsi ei kiellä
2. Ei luovuteta, lapsi kieltää
3. Luovutetaan, vaikka lapsi kieltää
4. Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

- Kun lapsi ei kiellä asiakirjan luovuttamista huoltajille, eikä ammattihenkilön mielestä luovuttamiselle ole estettä, ei oletusarvoa tarvitse muuttaa eikä mitään muuta tarvitse kirjata
- Asiakirja näytetään tämän tiedon perusteella niin lapsen kuin huoltajienkin OmaKannassa
- Asiakirjan voi luovuttaa huoltajille myös esim. paperisena tämän tiedon perusteella

2 Lapsi kieltää asiakirjan luovuttamisen

1. Luovutetaan, lapsi ei kiellä

2. Ei luovuteta, lapsi kieltää

3. Luovutetaan, vaikka lapsi kieltää

4. Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

Lapsen perustelut kirjataan tekstikenttään

Asiakirjaa ei luovuteta huoltajille

- Jos lapsi kieltää asiakirjan luovutuksen, arvioidaan hyväksytäänkö kiello. Asiaan vaikuttaa se, onko asiakirjan luovuttaminen lapsen edun vastaista. Otetaan huomioon esim. käyntisyys ja ongelman vakavuus, lapsen ikä, kehitystaso, henkilökohtaiset ominaisuudet ja asian laatu.
- Jos kiello hyväksytään, vaihdetaan kentän oletusvalintaa, ja valitaan luokka 2
- Tällöin on pakollista kirjata lapsen kiellolle esittämät perustelut
- Asiakirjaa ei näytetä tämän valinnan perusteella OmaKannassa huoltajille
- Kuitenkin lapsen OmaKannassa asiakirja näytetään
- Lapsen OmaKannassa myös kerrotaan, että kyseistä asiakirjaa ei näytetä huoltajille
- Asiakirjaa ei voi myöskään tämän valinnan perusteella luovuttaa esim. paperisena tai asiointipalvelussa huoltajille

3 Lapsi kieltää asiakirjan luovuttamisen, mutta kieltoa ei hyväksytä

1. Luovutetaan, lapsi ei kiellä
2. Ei luovuteta, lapsi kieltää
3. Luovutetaan, vaikka lapsi kieltää
4. Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

Lapsen perustelut kirjataan tekstikenttään

Sitten perustellaan, miksi kieltoa ei hyväksytä

1. Lapsi ei ole esittänyt painavaa syytä
2. On selvästi vastoin lapsen omaa etua
3. Kielto ei ole mahdollinen lapsen iän, kehitystason ja asian laadun vuoksi

Asiakirja luovutetaan huoltajille

- Jos lapsi kieltää asiakirjan luovutuksen, arvioidaan hyväksytäänkö kielto
- Jos kieltoa ei hyväksytä, vaihdetaan oletusvalintaa, ja valitaan luokka 3
- Tällöin on pakollista kirjata lapsen kiellolle esittämät perustelut. Lapsi ei välttämättä ole esittänyt perusteluja, mutta silloin kenttään voi kirjata tiedon siitä, että niitä ei ole.
- Pakollista on myös perustella, miksi kieltoa ei hyväksytä. Se tapahtuu luokituksen avulla.
- Asiakirja näytetään huoltajien OmaKannassa ja lapsen OmaKannassa
- Huoltajille ei kuitenkaan näytetä näitä kieltoon liittyviä kirjauksia
- Asiakirjan voi luovuttaa huoltajille myös esim. paperisena näiden kirjausten perusteella

4 Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

1. Luovutetaan, lapsi ei kiellä
2. Ei luovuteta, lapsi kieltää
3. Luovutetaan, vaikka lapsi kieltää
4. Ei luovuteta työntekijän aloitteesta

Perustellaan samalla luokituksella, jolla erityissisältö ja viivästämisen perustellaan

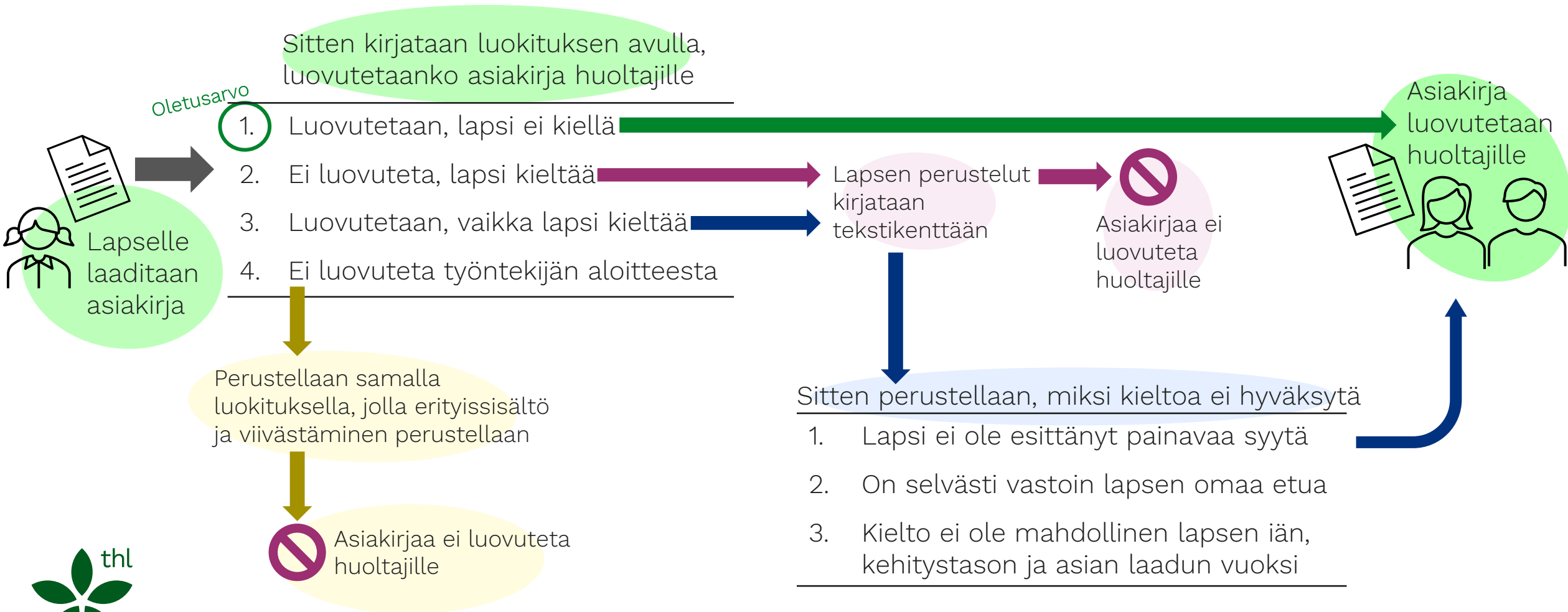

Asiakirjaa ei luovuteta huoltajille

- Myös ammattihenkilö voi arvioida oma-aloitteisesti sitä, voidaanko asiakirja luovuttaa huoltajille
- Esim. silloin, kun lapsen halua kieltää asiakirjan luovuttaminen ei voida selvittää, lapsi on liian pieni esittääkseen näkemystään, tai lapsi ei ymmärrä asiakirjan luovuttamisen seurauksia
- Tällöin muutetaan oletusvalintaa, ja valitaan luokka 4
- Tällöin on pakollista perustella valinta, ja se tapahtuu luokituksella, jota käytetään myös silloin kun asiakirjaa viivästetään tai se kirjataan erityissisältöiseksi
- Asiakirjaa ei näytetä tämän valinnan perusteella OmaKannassa huoltajille
- Kuitenkin lapsen OmaKannassa asiakirja näytetään
- Asiakirja voidaan merkitä tämän lisäksi myös erityissisältöiseksi tai viivästää sen näyttämistä, jolloin asiakirjaa ei näytetä lapsenkaan OmaKannassa
- Asiakirjaa ei voi myöskään luovuttaa esim. paperisena tai asiointipalvelussa huoltajille

Kirjaamisen prosessi kokonaisuudessaan

Kiitos!

Lue lisää:

[Kanta-palvelujen käsikirja luku 5](#)

[Puolesta-asioinnin yleiskuvaus sosiaali- ja terveydenhuollossa](#)

Kysy:

sotetiedonhallinta@thl.fi